

Педагогічні науки

УДК 378:75 (477.46)(045)

Федоренко Севастяна Олександрівна

аспірантка кафедри початкової освіти

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Федоренко Севастьяна Александровна

аспирантка кафедры начального образования

Черкасского национального университета имени Богдана Хмельницкого

Fedorenko Sevastiana

Postgraduate of Primary Education Department

The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

**ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТНОЇ ПОЗИЦІЇ ПЕДАГОГА-ХУДОЖНИКА
В СИСТЕМІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА Й
ХУДОЖНЬО-МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОСОБЕННОСТИ СУБЪЕКТНОЙ ПОЗИЦИИ ПЕДАГОГА-
ХУДОЖНИКА В СИСТЕМЕ ВЗАИМОСВЯЗЕЙ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ И ХУДОЖЕСТВЕННО-
ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
SUBJECT POSITION SPECIALITIES OF TEACHER-ARTIST IN THE
SYSTEM OF RELATIONS OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT AND
ART-CONSTRUCTIVE ACTIVITY**

***Анотація.** У статті визначено особливості суб'єктної позиції педагога-художника в системі взаємозв'язків освітнього середовища й художньо-мистецької діяльності. Розкрито сутність понять «суб'єктна позиція», «освітнє середовище». Виокремлено особливості визначення суб'єктної позиції в системі взаємозв'язків освітнього середовища та художньо-мистецької діяльності, розкрито характеристики поняття «суб'єктна позиція». Проаналізовано організаційно-педагогічні*

властивості взаємозв'язків освітнього середовища та художньо-мистецької діяльності. На основі загальних цілей професійної освіти обґрунтовано роль і взаємодію освітнього середовища й мистецької діяльності художників у контексті розвитку художньої освіти.

Ключові слова: суб'єктна позиція, освітнє середовище, педагог-художник, художньо-мистецька діяльність.

Аннотація. В статье определены особенности субъектной позиции педагога-художника в системе взаимосвязей образовательной среды и художественно-творческой деятельности. Раскрыто суть понятий «субъектная позиция», «образовательная среда». Выделено особенности определения субъектной позиции в системе взаимосвязей образовательной среды и художественно-творческой деятельности, раскрыто характеристики понятия «субъектная позиция». На основе общих целей профессионального образования обосновано роль и взаимодействие образовательной среды и художественно-творческой деятельности в контексте дальнейшего развития художественного образования.

Ключевые слова: субъектная позиция, образовательная среда, педагог-художник, художественно-творческая деятельность.

Summary. Subject position specialities of teacher-artist in the system of relations of educational environment and art-constructive activity were determined in the article. The gist of "subject position" and "educational environment" conceptions were disclosed. Definition specialities of the subject position in the system of relations of educational environment and art-constructive activity were emphasized; characteristics of the "subject position" gist were exposed. In the basis of general goals of professional education the role and the interacting of educational environment and art-constructive activity were justified in the context of art education's further developing.

Key words: *subject position, educational environment, teacher-artist, art-constructive activity.*

Необхідність виокремлення складових суб'єктної позиції в системі взаємозв'язків освітнього середовища та художньо-мистецької діяльності витікає з сутності взаємозв'язків освітнього середовища й художньо-мистецької діяльності педагога-художника під час практичної діяльності педагога-художника. Визначення цих питань направлено на обґрунтування сутності внутрішніх явищ, що супроводжують діяльність педагога-художника в системі взаємовідносин освіти й художньої творчості.

Іноді на практиці відбувається необґрунтоване акцентування щодо педагогічного впливу на характер розвитку творчих шкіл художників. Проте ми не повинні забувати, що культурно-мистецька спадщина художників, створена десятиліттями і століттями, має свій особливий характер.

У системі художньо-педагогічної освіти сьогодення педагогічно-художники відіграють провідну роль. У суб'єктній проблематиці, як частині проблем розвитку художньої освіти, прослідковується зворотній особистісний вплив педагогів-художників на розвиток освіти в системі національної художньої освіти України.

Аналіз практики в системі вищої освіти показує приклади, що свідчать про небезпеку деформації особистісного становлення майбутнього фахівця (О. Бондаренко, О. Бондарчук, С. Кульневич, М. Савчин, В. Сєриков, Н. Пов'якель, В. Рибалка, Ю. Шатін і ін.). Тому актуальним є дослідження гармонізації суб'єктної позиції й професійного становлення на основі врахування особливостей ціннісних пріоритетів.

Визначення суб'єктності за зв'язками з іншими компонентами в системі освіти художників має специфічне забарвлення, тому що перебуває під особливим тонким і багатомісним впливом творчої когорти

митців пензля з їх неповторним внутрішнім світом. З точки зору самої суб'єктної позиції ми уявляємо стійку форму, що підтримує певні правила й норми у відношеннях з оточуючим світом. Суб'єктна позиція проявляється у стосунках взаємодії між оточуючими суб'єктами активності, водночас педагогічна позиція суб'єкта взаємодії має свої окремі діяльнісні характеристики.

В основу суб'єктності митця покладено здатність до формування образів, а стимулом до художньої творчості є бажання їх втілення. Суб'єктність стосується свободи дії [1, с. 510].

Художня освіта мистецько-образотворчого напрямку визначається як форма підготовки майстрів образотворчого, декоративно-прикладного і промислового мистецтва, архітекторів-художників, мистецтвознавців, художників-педагогів [2, с. 355].

Тому особисті якості педагога-художника повинні відповідати потребам відповідного рівня. Структуру педагогічної взаємодії утворюють взаємозалежності освітньої, педагогічної, соціально-психологічної, міжособистісної систем; особистості та діяльності вчителя й учнів, усвідомлення ними інтерактивного досвіду; регулятивних і виконавчих елементів взаємодії [3, с. 44].

На думку О. Лінник, на рівні вищого навчального закладу освітнє середовище – це багаторівнева педагогічно організована система умов і можливостей ВНЗ, які забезпечують взаємодію суб'єктів освітнього процесу, спрямована на створення культурно-ціннісного контексту становлення суб'єкта професійної діяльності [4, с. 163].

Отже, специфіка суб'єктної проблематики заснована на індивідуальному чуттєвому сприйнятті реальності, вмінні конкретизувати почуття, зображувати внутрішню життєвість образу, вмінні індивідуально мислити, конкретизувати образ у діалектичному зв'язку з тематичним наповненням, об'єднувати загальне й особливе, канонічне й нове.

Отже, на шляху «свобода вибору – вибір – проєкція» образу в конкретний твір можливість створення образу відбувається саме завдяки можливості задовольнити художньо-мистецьку життєву потребу формування реального образу в мистецький простір [5].

Водночас ми не забуваємо про етнічну, релігійну, культурну, економічну різновекторність і неоднорідність складових суб'єктної проблематики.

Педагоги-художники одночасно з педагогічною діяльністю створюють твори живопису, графіки, скульптури в різних жанрах, беруть активну участь у наукових акціях, науково-практичних конференціях, загальнонаціональних, персональних, інноваційних виставках, круглих столах, де розглядаються питання ефективності системи підготовки мистецьких кадрів.

Враховуючи специфіку системи взаємозв'язків освітнього середовища й культурно-мистецької діяльності, до особливостей визначення суб'єктної позиції педагога-художника необхідно віднести наявність професійних здібностей художника та відповідного статусу в системі ВНЗ, свободу вибору як педагога, так і художника в освітньому процесі; можливість зіткнення творчих, етнокультурних, релігійних, економічних інтересів і особистих рис, індивідуальне чуттєве сприйняття сучасного раціонального світу й підтримку мотивації педагогічно-художньої діяльності; самоідентифікацію на культурному, етнічному, професійному рівні; вміння долати проблеми.

Творчість – сутність професійної культури педагога-художника. Щораз необхідно враховувати всі фактори, перетворюючи заняття в цілісну дію, мета якого – впливати на розуми й душі студентів [6].

Саме на забезпечення цих основ спрямовуються особисті якості педагога художньої освіти. У процесі професійної діяльності педагог-художник застосовує свої неповторні творчі якості й отримує нові вміння,

які рухають його вперед, до нового рівня розвитку в роботі з предметом своєї діяльності.

Висновки. Дослідженням підтверджено окремо значущу роль суб'єктної позиції в системі художньої освіти сучасності, вихованні практичних навичок і переконань, ціннісних важелів практичного досвіду, необхідних для творчої діяльності.

Нові соціокультурні впливи створюють нові вимоги. Виховання в системі художньої освіти повинно враховувати необхідність забезпечення освіти відповідними гуманітарними методами й засобами.

Література

1. Ясна Іламі Суб'єктна парадигма як основа сучасного підходу до освіти // Вісник Донецького національного університету, серія Б: гуманітарні науки. 2014. Випуск 1–2.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 375 с.
3. Велитченко Л. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу : монографія / Л. Велитченко. Одеса : ПНЦ АПН України, 2005. 355 с.
4. Лінник О. Майбутній учитель як суб'єкт педагогічної взаємодії: підготовка до співробітництва з молодшими школярами: монографія / О. Лінник. К. : Слово, 2014. 304 с.
5. Шрагіна Л. Теоретико-методологічні засади дослідження вербальної уяви особистості // Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук. URL: http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/dissertaciya_shraginoj.compressed_1497814543.pdf.
6. Навчальний посібник з курсу «Професійна етика вищої освіти» для осіб, що навчаються в магістратурі за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» / А.П. Алексеєнко, К.І. Карпенко, Л.О. Гончаренко, В.В.

Дейнека. Харків: ХНМУ, 2015. 77 с. URL:
[http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/
Професійна_етика_вищої_освіти.pdf](http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/Професійна_етика_вищої_освіти.pdf).